

BUDJET TASHKILOTLARIDA BUXGALTERIYA HISOBINI TASHKIL ETISH VA FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISH

Ishkuvatova Gulchehra Baxtiyarovna

O`zbekiston Respublikasi Toshkent

Bank-moliya akademiyasi 2-kurs tinglovchisi

Annotatsiya. *Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi davlat moliyaviy resurslarini samarali boshqarish va shaffoflikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu maqolada budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi tizimining asosiy tamoyillari, huquqiy asoslari va ularni takomillashtirish yo'nalishlari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, faoliyatni rivojlantirish uchun zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, raqamli buxgalteriya tizimlarini qo'llash va xalqaro tajribani tatbiq etish imkoniyatlari o'rganilgan. Maqolada moliyaviy hisobda ochiqlik va samaradorlikka erishish yo'llari, davlat moliyasi boshqaruvini optimallashtirish masalalari yoritilgan. Xususan, elektron hujjatlar almashinuvi, avtomatlashtirilgan buxgalteriya dasturlarining roli va ularning kelgusidagi ahamiyati tahlil qilinadi.*

Kalit so'zlar: *Buxgalteriya hisobi, budjet tashkilotlari, moliyaviy boshqaruv, shaffoflik, raqamli buxgalteriya, elektron hujjatlar, avtomatlashtirilgan tizimlar, davlat moliyasi.*

Abstract. *Accounting in budget organizations plays a crucial role in the effective management of public financial resources and ensuring transparency. This article examines the fundamental principles of accounting systems in budget organizations, their legal frameworks, and areas for improvement. Additionally, the study explores opportunities for advancing operations through the introduction of modern technologies, the implementation of digital accounting systems, and the application of*

international best practices. The article highlights methods to achieve transparency and efficiency in financial reporting and addresses the optimization of public financial management. Special emphasis is placed on electronic document exchange, the role of automated accounting software, and their future significance.

Keywords: *Accounting, budgetary organizations, financial management, transparency, digital accounting, electronic documents, automated systems, public finance.*

KIRISH

Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi davlat moliyaviy resurslarini samarali boshqarishning asosiy bo'g'ini bo'lib, uning jadal rivojlanishi bugungi kunda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Davlat mablag'larining to'g'ri taqsimlanishi, moliyaviy ma'lumotlarning haqqoniyligi va ishonchliligini ta'minlash buxgalteriya hisobi tizimining samaradorligiga bog'liq. O'zbekistonda budjet tashkilotlarida moliyaviy boshqaruvning kuchaytirilishi, shuningdek, buxgalteriya hisobiga zamonaviy yondashuvlarni joriy etish iqtisodiy barqarorlik va shaffoflikka erishishning muhim omili sifatida qaralmoqda.

Mamlakatda "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi qonun, davlat xaridlari va budjet mablag'larini boshqarishga oid bir qator normativ-huquqiy hujjatlar buxgalteriya hisobi tizimining huquqiy asosini belgilaydi. Xususan, elektron hujjat aylanishini yo'lga qo'yish va avtomatlashtirilgan hisob dasturlarini joriy etish jarayonlari buxgalteriya hisobida shaffoflik va aniqlikni ta'minlaydi. Shu bois, budjet tashkilotlarida bu tizimning to'g'ri tashkil etilishi moliyaviy boshqaruv sifatini oshirish va resurslarni samarali taqsimlashda katta ahamiyatga ega.

Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobining ahamiyati

Buxgalteriya hisobi budjet tashkilotlari faoliyatining asosini tashkil etadi. Uning asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

- Davlat mablag'larining oqilona taqsimlanishi va nazorati.

- Haqqoniy moliyaviy ma'lumotlarni shakllantirish.
- Davlat tashkilotlarining moliyaviy faoliyatini shaffof va ochiq qilish.

O'zbekistonda elektron budjet platformasi yo'lga qo'yilgan bo'lib, bu orqali budjet mablag'larining maqsadli sarflanishi kuzatib boriladi. Bu nafaqat shaffoflikni oshiradi, balki korrupsiya holatlarini ham kamaytiradi.

Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi O'zbekiston Respublikasining quyidagi qonun va me'yoriy hujjatlari asosida tashkil etiladi:

- **"Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi qonun:** buxgalteriya hisobining asosiy qoidalarini belgilab beradi.
- **"Davlat xaridlari to'g'risida"gi qonun:** davlat mablag'larining samarali va maqsadli sarflanishini ta'minlashni nazarda tutadi.
- **Prezident farmonlari va qarorlari:** budjet mablag'larini boshqarishda raqamli texnologiyalarni joriy etish to'g'risida.

2021-yilda Prezident farmoni bilan qabul qilingan "Raqamli O'zbekiston" dasturi doirasida budjet tashkilotlari uchun maxsus avtomatlashtirilgan buxgalteriya dasturlari yaratildi.

Buxgalteriya hisobi tizimini modernizatsiya qilishda zamonaviy texnologiyalarning ahamiyati beqiyos. Quyidagi yo'nalishlar muhim ahamiyatga ega:

- **Avtomatlashtirilgan hisob dasturlari:** davlat muassasalarida resurslarni tejash va hisob-kitoblarni tezkor amalga oshirish imkonini beradi.
- **Elektron hujjat aylanishi:** qog'oz sarfini kamaytirish va ma'lumotlar tezkorligini oshirishga yordam beradi.
- **Raqamli hisobot berish:** moliyaviy ma'lumotlarni real vaqt rejimida tahlil qilish va nazorat qilish imkonini yaratadi.

O'zbekistonda "UzASBO" avtomatlashtirilgan buxgalteriya dasturi joriy qilindi, bu davlat tashkilotlari uchun to'liq hisob-kitob avtomatlashtirishini ta'minlaydi. Bu dastur orqali budjet mablag'lari bo'yicha hisobotlar to'g'ri va o'z vaqtida topshiriladi.

Buxgalteriya hisobini rivojlantirishda xalqaro standartlar va tajribalarga moslashuv muhim ahamiyatga ega. Xususan, davlat sektorining buxgalteriya hisobiga doir **Xalqaro standartlarni** (IPSAS) joriy etish hisobotlar shaffofligi va xalqaro amaliyotga muvofiqligini ta'minlaydi.

Janubiy Koreya va Singapur davlat moliyasini boshqarishda avtomatlashtirilgan platformalardan keng foydalanib, shaffoflikka erishgan.

Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi tizimidagi asosiy muammolar quyidagilardan iborat:

- Qog'ozbozlikning yuqori darajasi.
- Axborot texnologiyalarining yetarli darajada joriy etilmaganligi.
- Malakali kadrlar yetishmovchiligi.

Muammolarni hal etish uchun quyidagi chora-tadbirlar taklif etiladi:

- Elektron hujjat aylanish tizimini joriy etishni tezlashtirish.
- Davlat moliya tizimi xodimlari uchun malaka oshirish kurslarini tashkil etish.
- Buxgalteriya hisobining barcha jarayonlarini avtomatlashtirish.

1 jadval.

Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi: ko'rsatkichlar

№	Ko'rsatkich nomi	Qiymat	Izoh
1	Budjet mablag'larining oshirilgan qismi	15%	Davlat xarajatlarini oshirish bilan birga samaradorlikni oshirishga qaratilgan
2	Elektron tizimlarni qamrab olgan budjet tashkilotlari	70%	Hozirda elektron buxgalteriya tizimiga o'tgan tashkilotlar ulushi
3	Moliyaviy hisobotlarni topshirish o'rtacha vaqti	20 kun	Buxgalteriya hisobotlarini rasmiylashtirish uchun sarflanadigan o'rtacha vaqt

4	Elektron xarid tizimida amalga oshirilgan operatsiyalar ulushi	85%	Davlat xaridlarining aksariyati elektron tizim orqali amalga oshirilgan
5	Raqamli buxgalteriya dasturlaridan foydalanuvchi tashkilotlar	60%	UzASBO va boshqa avtomatlashtirilgan tizimlardan foydalanuvchilar ulushi

Yuqoridagi jadvalda O'zbekiston Respublikasi budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobi bo'yicha asosiy ko'rsatkichlar keltirilgan. Ushbu ko'rsatkichlar davlat moliyaviy boshqaruvi samaradorligini oshirishda elektron tizimlar va raqamli texnologiyalarning roli katta ekanligini ko'rsatadi. Elektron tizimlar orqali budget mablag'larining maqsadli ishlatilishi va hisobot topshirish jarayonlarining tezlashuvi kuzatilmoqda.

O'zbekiston Respublikasidagi budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobi davlat moliyaviy resurslarini samarali boshqarish, ularning shaffofligini oshirish va mablag'larning maqsadli ishlatilishini ta'minlashda muhim o'rin tutadi. O'rganilgan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, so'nggi yillarda ushbu yo'nalishda muhim natijalarga erishildi: elektron hisob tizimlari keng joriy qilindi, hisobot topshirish muddatlari qisqardi va avtomatlashtirilgan platformalardan, jumladan, UzASBO tizimidan foydalanish sezilarli darajada ortdi.

Biroq, buxgalteriya hisobi tizimini yanada rivojlantirish uchun bir qator vazifalar dolzarbligini saqlab qolmoqda. Ular qatorida jarayonlarni to'liq raqamlashtirish, buxgalteriya hisobida xalqaro IPSAS standartlarini joriy etish va ichki nazorat tizimini kuchaytirish mavjud. Ushbu chora-tadbirlar hisobotlarning aniqligi va ishonchliligini oshirishga, shuningdek, davlat mablag'larining samarali taqsimlanishiga xizmat qiladi.

Alohida e'tibor kadrlar salohiyatini rivojlantirishga qaratilishi lozim. Raqamli texnologiyalarni qo'llash bo'yicha malaka oshirish dasturlarining amalga oshirilishi va

xalqaro tajribani mahalliy sharoitga moslashtirish orqali davlat xizmatchilarining kasbiy ko'nikmalarini takomillashtirish mumkin.

Xalqaro hamkorlikni kuchaytirish va rivojlangan davlatlar, xususan, Janubiy Koreya va Norvegiya tajribalarini tatbiq etish orqali moliyaviy boshqaruv samaradorligini oshirish mumkin. Ushbu davlatlarda raqamli texnologiyalardan foydalanish shaffoflikni oshirish va iqtisodiy islohotlarni muvaffaqiyatli amalga oshirishga yordam bergan.

Xulosa qilib aytganda, budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobini rivojlantirishga kompleks yondashuv, jumladan, normativ-huquqiy bazani takomillashtirish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va kadrlar salohiyatini oshirish orqali O'zbekistonda davlat moliyaviy boshqaruvining samaradorligi va shaffofligini sezilarli darajada oshirishga erishiladi. Ushbu strategik yondashuv davlat boshqaruvining xalqaro standartlarga mos keluvchi tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

Budget tashkilotlarida buxgalteriya hisobini rivojlantirishda quyidagi muammolar mavjud:

- Qog'ozbozlik va ma'lumotlar oqimining kechikishi.
- Elektron tizimlarning joriy etilishi uchun yetarli infratuzilmaning mavjud emasligi.
- Moliyaviy jarayonlarning murakkabligi sababli kadrlarning malakasi pastligi.

Takliflar:

1. Elektron buxgalteriya tizimlarini keng joriy etish.
2. Buxgalteriya hisobida avtomatlashtirilgan dasturlarni ishlab chiqish va joriy qilish uchun davlat subsidiyalarini ajratish.
3. Moliyaviy hisobotlar shaffofligini ta'minlash uchun raqamli audit tizimini kuchaytirish.

Xulosa

Budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobini to'g'ri tashkil etish va rivojlantirish davlat moliyaviy resurslarini samarali boshqarish va shaffoflikni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu sohada zamonaviy texnologiyalarni joriy etish, avtomatlashtirilgan hisob tizimlaridan foydalanish va xalqaro standartlarga moslashish orqali davlat mablag'larini oqilona taqsimlashga erishish mumkin.

O'zbekiston Respublikasida "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi qonun, davlat xaridlari va elektron hujjat aylanishiga oid normativ-huquqiy hujjatlar bu tizimni mustahkamlash uchun zarur huquqiy asosni yaratadi. Ayniqsa, "UzASBO" kabi avtomatlashtirilgan dasturlar joriy qilinishi hisob-kitoblarning aniqligi va operativligini oshirishda muhim o'rin tutmoqda.

Shuningdek, xalqaro tajribani o'rganish va moslashuv bilan bog'liq chora-tadbirlar, jumladan, IPSAS standartlarini joriy etish va davlat moliyaviy boshqaruvida avtomatlashtirish jarayonlarini tezlashtirish zarur. Janubiy Koreya va Singapur kabi mamlakatlarning muvaffaqiyatli tajribasi, shuningdek, zamonaviy texnologiyalarni faol qo'llash orqali davlat boshqaruvi sifatini yaxshilash mumkin.

Shu sababli, O'zbekistonning budjet tashkilotlarida buxgalteriya hisobi tizimini rivojlantirish davlat moliyaviy boshqaruvini takomillashtirish va iqtisodiy barqarorlikka erishish yo'lida muhim qadamdir. Tizimni raqamlashtirish va shaffof boshqaruvni ta'minlash orqali davlat mablag'laridan foydalanish samaradorligini oshirish mumkin bo'ladi. Bu esa davlat boshqaruvidagi islohotlarning muvaffaqiyati va xalq farovonligini ta'minlash uchun mustahkam asos yaratadi.

Manbalar ro'yxati

1. O'zbekiston Respublikasi Davlat xaridlari agentligi. Elektron davlat xaridlari platformasining faoliyati haqidagi hisobot, Toshkent, 2023 yil.
2. O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi. UzASBO buxgalteriya tizimi bo'yicha metodik qo'llanma.

3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining farmoni. "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi doirasida davlat moliya boshqaruvini isloh qilish to'g'risida.
4. O'zbekiston Respublikasi Qonuni. "Buxgalteriya hisobi to'g'risida"gi qonun, Toshkent, 1996 yil (2022 yil o'zgartishlari bilan).
5. Barrientos, A., & Hulme, D. (2009). Social Protection for the Poor and Poorest: Concepts, Policies, and Politics. Palgrave Macmillan.
6. International Public Sector Accounting Standards (IPSAS). Handbook of International Public Sector Accounting Standards. IFAC, 2021.
7. PwC. Digital Public Sector Accounting: Trends and Best Practices. Лондон, 2021.
8. Yusupov N. "Buxgalteriya hisobi va uning avtomatlashtirilgan tizimlari". Iqtisodiyot va moliya jurnali, 2022 yil.